

Geográfus ösztöndíjasként Észak-Írorszáiban

2003-ban pályáztam meg az EU Marie Curie Intra-European Fellowship elnevezésű ösztöndíját, amelyre a pályázatot Brüsszelbe kellett benyújtani, de bármely európai országba lehetett kiutazni rövidebb-hosszabb időre. Úgy gondoltam, hogy külföldre menni és ott dolgozni olyan alapvető dolog, mint annak idején a céhmesterek készülőknek, akiknek kötelező volt „világot járni és látni”, mert anélkül nem válhattak igazi mesterré.

A Tempus Közalapítvány minden évben hirdet kutatói mobilitással kapcsolatos tájékoztató napot, erre mentem el én is annak idején. A pályázat írásánál igyekeztem azokat a tanácsokat figyelembe venni, amelyeket ettől az alapítványtól kaptam, illetve az alapítvány akkori munkatársaitól. Azóta már mások dolgoznak ott, de ugyanolyan készségesek és segítőkészek ma is, mint az akkori kollégák. Bármilyen kérdésem merült fel, már a kiutazásom után is, akkor ők azonnal rendelkezésre álltak és segítettek.

A pályázat írásánál a következőkre kellett figyelemmel lenni: 1. Természetesen kell egy jó kutatási terv, olyan, amelyik jól illeszkedik az EU prioritásaihoz. 2. Aztán kell egy olyan fogadó intézmény, ahol nagy hagyományok és jó eredmények vannak az adott kutatási témában, illetve van egy nagy tapasztalattal rendelkező témavezető, aki vállalja a kutatás vezetését. 3. Végül kell a kutató, akinek van már PhD fokozata, illetve rövid időn belül megszerzi azt, és van elég publikációja az adott kutatási témában. Mivel 2000-ben doktori disszertációm a szlovák-magyar határvidék társadalomföldrajzi vizsgálataiból írtam, és azután is a határvidékek kapcsolatrendszerével foglalkoztam (ukrán–magyar, osztrák–magyar határvidékek kutatásaival folytattam munkámat), így ebben a témában szerettem volna tovább dolgozni, és az volt a célom, hogy összehasonlítsam a már vizsgált három, fent említett határvidéket, azok kapcsolatrendszereit és társadalomföldrajzi jellemzőit, az ír–észak-ír határvidékkel. Választhattam volna más európai határvidéket is, de angol nyelvterületre akartam menni, mivel csak angolul beszéltem egy kicsit, és az angol nyelvű szakcikkem tanulmányozása után fedeztem fel leendő témavezetőm, James Anderson cikkét, akit ezután kerestem meg emailen. Támogatta az ötletet, és közreműködött a pályázat megírásában, így munkahelye, a Queen's University Belfast Földrajzi Iskolája lett a fogadó intézmény, ahová 16 hónapra szólt az elnyert ösztöndíjam. Ezt az egy mobilitási programot találtam, amelyikkel olyan összegű támogatást lehet nyerni, ami lehetővé teszi, hogy akár egy többgyermekes család is el tudjon utazni, és külföldön tudjon élni, anélkül, hogy nélkülöznie kellene. Sőt, soha még olyan jól nem éltünk a gyerekekkel, mint Belfastban (három gyermekem van, két fiú, akik most 16 és 13 évesek, és egy kislány, aki 11 éves).

A pályázat megnyerését követően mindent pontosan végig kellett gondolni, hogyan jutok ki, hogyan viszem ki a gyerekeket, iskola, lakás és mi minden kell, amire szükségünk lehet. Nem mondom, hogy minden simán ment, de ha kalandosan is, végül kijutottunk, és belevágtunk. Ismerőseim mondták, hogy elég örült vagyok, hogy éppen Belfastba akarok menni, de szerencsére azt tudom mondani, hogy nem bántuk meg. Szoktam viccelődni, hogy nem veszélyes hely, másfél év alatt csak egyszer kellett valamilyen biztonsági intézkedés miatt azonnal elhagynunk egy bevásárló központot (az érdekes csak az volt, hogy ez az első napomon történt, amikor azért mentem az áruházba, hogy vegyek egy Belfast városi térképet), illetve egyetlen egyszer akartak csak lelőni a nyílt utcán. Ez igaz is, de csak egy vicces ír volt, aki látta, hogy „turista” vagyok, mivel éppen a házfalfestményeket fotóztam, és meg akart tréfálni, amit sikerült nagyon komolyan előadnia, álarcban, pisztollyal (ez utóbbiról később kiderült, hogy csak játék pisztoly volt).

Valóban, eleinte egyikünknek sem volt könnyű, de ez nem Belfast miatt volt, hanem az idegen ország miatt. A kisebbek nem tudtak angolul, én az első hat hónapban olyan magányosnak éreztem magam, mint még soha életemben. Nem tudtam elég jól angolul, főleg nem tudtam megérteni a beszélt nyelvet. A gyerekek hamar belejöttek, emlékszem, amikor a lányomat először hallottam angolul megszólalni egy iskolai rendezvényen, amikor izgatottan mesélte a barátnője édesanyjának és nekem, hogy találtak egy békát, de az elugrándozott előlük. Teltek a hónapok és a gyerekek egyre jobban beszéltek angolul, én meg egész nap ültem az egyetemen, statisztikai adatokat dolgoztam fel, és még mindig nehezen ment a társalgás a helyiekkel. Folyton hívtak, hogy tartsak velük péntekenként, amikor a tanszék összejött az egyetemi „pub”-ba, de én nagyon hamar beleuntam, mert nem tudtam követni a beszélgetésüket, így igyekeztem kihúzni magam ezekből, nem nagyon jártam el velük. Reggel nyelviskolába mentem, estig dolgoztam, de nem vettem észre nagy változást a nyelvtudásomban. Aztán rájöttem, hogy így nem mehetek haza Magyarországra, és megbeszéltem otthon a gyerekekkel, hogy ha lehet, elmegyek mindenhová, ahová hívnak. E mellett, minden este, angol regényeket olvastam, azokat, amelyeket kifejezetten a különböző tudásszinten beszélő, angolt, mint idegen nyelvet tanulóknak, állítanak össze. Persze a kollégáim türelme is sokat segített, s lassan azt vettem észre, hogy egyre több barátom van, hogy egyre többször hívtak el vacsorázni, mentünk színházba, zenés műsorestekre, biliárdozni, filmet nézni, stb. és már nem okozott gondot az idegen nyelv megértése számomra. Már mindenhová otthonosan mentem, amikor az intézet női tagjai szerveztek egy vacsorát, ahová csak nők mehetek. Én is jelentkeztem, örültem, hogy új emberekkel ismerkedhetek meg, mert a közvetlen kollégáim csak férfiak voltak és én mindig csak velük jártam mindenhová. Egy étteremben találkoztunk, rendeltünk, közben megindult a csevegés. Hallgattam, hallgattam őket, aztán kb. egy fél óra elteltével megkérdeztem a mellettem ülő kolléganőmet, hogy mondja már meg, miről beszélgetnek olyan lelkesen, mert én már régen nem éreztem így magam itt Belfastban, hogy egy árva szót sem értek. Mire nevetve mondta, hogy testápolás, körömápolás a téma, s rájöttem, hogy ezért nem értem őket, hiszen a fiúk erről soha nem beszéltek és nem is tartozik a kedvenc olvasmányaim közé sem ez a témakör.

Ekkor már magam jártam terepre is, kérdőíveztem, beszélgettem idős nénikkel, bácsikkal, fiatalabbakkal, élveztem a munkámat, jó volt bepillantást nyerni egy másik világba, ami tényleg más, és ami olyan hasonló is, mint a miénk. Láttam, hogy mi az, ami jobban tetszik ott, mint itthon, mi az, amiben meg mi vagyunk jobbak. Amikor először van külföldön az ember, akkor gyakran, ami idegen számára, az rossznak tűnik. Aztán rájön, hogy az nem feltétlenül rossz, csak más, és csak azt nem tudjuk, hogy az a rendszer hogyan működik, azt kell megtanulni, aztán az is egyszerű és átláthatóvá válik. Így kell egy kis idő, amíg ezek a dolgok letisztulnak és akkor jobban össze tudjuk hasonlítani a két országban való élet közötti különbségeket.

Észak-Írország kicsit az otthonommá vált, nagyon szép napokat töltöttünk el ott. Soha sem éreztem ott, hogy már megint ki sem látszom a határidős munkákból, volt idő könyvtárba, terepre járni, olvasni, ismerkedni a világgal, tanulni. Igazi kutatói életet lehetett élni és maradt idő a családra is. Jó volt látni, hogy az ottani kutatók is emberből vannak, hogy mi magyarok nem vagyunk szakmailag kevesebbek vagy többek, ha igen, akkor ez nem azon múlik, hogy magyar vagy angol, vagy ír, stb. valaki. Persze jobb körülmények között élnek, jobb helyzetben van az országuk, sok mindent tudnak már, amit mi még csak kezdünk megtanulni. Ám sok mindent elfelejtettek, amit mi meg nem, amit viszont jó tudni. És az a fontos, hogy jó ember légy, akárhonnán jössz, akárhová mész.

Molnár Judit, ME